

”הא לן הא להו” – בעלי התוספות בקידושין כט ע”ב

הא לן והא להו –

פי' בקונטרס בני בבל היו הולכין וגורסין משניות התנאים בא"י, ומתוך שלומדים חוץ למקומם אין צרכי הבית מוטל עליהם – נושא אשה דהוה ליה בלא הרהור ואח"כ לומד תורה. {וכך ראוי להבין "הא לן"}
 "הא להו" לבני א"י הלומדים במקומם – אם נושא אשה, יהו כל צרכי הבית מוטלין עליו ויבטלוהו.

וקשה לר"ת

דמשמע דקאמר שמואל דנושא אשה תחלה כדי להיות בלא הרהור, ומוקי לה למילתיה בבני בבל
א"כ אכתי איכא הרהור כיון שהולכים ללמוד חוץ למקומן!
ועוד קשה אחר שנשא אשה, היאך יצא חוץ למקומו ללמוד? והלא הוא צריך לחזור אחר מזונות אשתו ובניו!
 [ובפ"ק דגיטין (דף ו:)] אשכחן דשלח רבי אביתר בני אדם הבאים משם לכאן הם מקיימין בעצמן ויתנו את הילד בזונה ואת הילדה מכרו בין, פירוש שצריכין בניו ובנותיו להתמשכן בעבור מזונותיהן, משמע שאין עושים יפה שהולכים ללמוד חוץ למקומן.]

על כן נראה לר"ת איפכא

דר' יוחנן דאמר "ריחים בצוארו ויעסוק בתורה?"
 לבני בבל דיבר, שאינו יכול להניח אשתו, וילך וילמוד תורה ועוד, שהם עניים.
ושמואל דאמר "נושא אשה תחלה"
 לבני א"י אמר, שיכולים ללמוד במקומם, וגם הם עשירים, וטוב לו שישא אשה וילמוד תורה בטהרה.
 ומיהו, פעמים שגם בני א"י היו יוצאים חוץ למקומם לבבל ללמוד תורה, אלא רובם היו לומדים במקומם.

ואין תימה

אם שמואל, שהיה מבני בבל, דמורה לבני א"י - שהיו לפניו תלמידים מבני א"י שהיה מדבר להם, ור' יוחנן, אף על פי שהיה מא"י, היה מדבר לתלמידים שלפניו מבבל.

וכן מצינו בפ"ק דשבת (דף ט.) גבי מאימתי התחלת אכילה

רב אמר משיטול ידיו
 ורבי חנינא אמר משיתיר חגורו
 ומפרש התם הא לן והא להו
 וע"כ רבי חנינא אף על גב שהיה מארץ ישראל, היה מדבר לתלמידים שלפניו מבבל כדאמר' התם הני חברין בבלאי, כיון דשרו המנייהו לא מטרחי להו, משמע דבני בבל היו רגילין בהתרת חגורה.

ומיהו קשה מהא דאמר בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מד.)

דקאמר רב חסדא על הארץ ועל פירותיה,
 ורבי יוחנן אמר על הארץ ועל הפירות
 ופריך עלה דרב חסדא, אינהו אכלי ואנן מברכים?
 ומשני איפוך.
 ומאי קושיא? דלמא רב חסדא שהיה מבבל מדבר לתלמידים שהיו לפניו מא"י,
 ור' יוחנן לבני בבל,
 כמו בכל דוכתי?

וני"ל דקים להו דלא הוו באותה שעה תלמידי דרב חסדא מתלמידי א"י, ומיהו נראה לה"ר יצחק דמההיא דכיצד מברכין ל"ק, מידי דשאני ענין אכילה וברכות דדין הוא לכל אדם שיברך לפי המנהג של מקום שהוא שם, אפי' לא היה מאותו מקום, ולהכי מתמה גמרא אליבא דרב חסדא שהיה מבבל ולמה מברכין על פירותיה, דמשמע היינו פירות של א"י.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מד עמוד א :

אמר ליה אביי לרב דימי :

מאי ניהו ברכה אחת מעין שלש? אמר ליה : אפירי דעץ - על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה

טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה, רחם ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים

עירך ועל מקדשך ועל מזבחך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בה כי אתה טוב

ומטיב לכל.

דחמשת המינין - על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו' וחותרם על הארץ ועל המחיה.

מיחתם במאי חתים? ...

רב חסדא אמר : על הארץ ועל פירותיה ;

ורבי יוחנן אמר : על הארץ ועל הפירות.

אמר רב עמרם : ולא פליגי, הא - לן, והא - להו.

מתקיף לה רב נחמן בר יצחק : אינהו אכלי ואנן מברכין?

אלא איפוך : רב חסדא אמר : על הארץ ועל הפירות ; רבי יוחנן אמר : על הארץ ועל פירותיה.

עני על כל השאלות האלו במילים של התוס' :

- (1) על מי נאמר שאל להם להתחתן לפני שלמדו תורה, לפי רש"י? (5)
- (2) לפי רש"י, מדוע כדאי לבני בבל לישא אשה ואח"כ ללמוד תורה? (6)
- (3) + (4) מה הקושי הראשון (8) והקושי השני (8) שמעלה ר"ת בקשר לבני בבל שנושאים אשה ויוצאים ללימוד תורה בא"י?
- (5) מי נתן תשובה אחרת מזו של רש"י (שם), ומהי המילה האחת שמסכמת את הכיוון שלו?
- (6) מדוע מציע רבינו תם שר' יוחנן אמר "ריחיים בצווארו ויעסוק בתורה?" ל"י לבני בבל? (10)
- (7) מדוע מתאים לבני א"י שישאו אשה ואח"כ ילמדו תורה? (13)
- (8) לפי ר"ת, איך ייתכן ששמואל, אמורא בבבל, לימד תלמידים מארץ ישראל? (9)
- (9) השלימי את החסר : לפי ר"ת, אין הפתעה מזה שר' יוחנן ... (7)
- (10) מהי המסקנה שעולה מתוך הסוגיה במס' שבת (שבשבילה הביאו אותה בעלי התוס'?) (15)
- (11) מדוע לא היה צריך להחליף את השיטות בסוגיה בפרק כיצד מברכין? (17)
- (12) + (13) מהו התשובה הראשונה (12) והתשובה השנייה (15) שמשיבים בעלי התוס' על השאלה שעולה מן הסוגיה במסכת ברכות?

שאלות פתוחות על דברי התוס' :

- (14) מהי השאלה שעליה מנסים הראשונים (רש"י ותוספות) לענות?
- (15) מהי תשובתו של רש"י?
- (16) מהם 2 הקשיים שמעלה רבינו תם בקשר לתשובתו של רש"י?
- (17) איך עונה רבינו תם על השאלה, ומה הם היתרונות לפירושו?
- (18) איזה חיסרון יש בפירוש זה? (רמז : בא לידי ביטוי בפיסקה שמתחילה "ואין תימה")

שאלות בונים :

- (19) איך מסייעת הסוגיה במסכת גיטין לקושיית רבינו תם על שיטת רש"י?
- (20) איך מסייעת הסוגיה בשבת לרבינו תם?
- (21) איזו קושייה יכולה לעלות מן הסוגיה במסכת ברכות?
- (22) איך ניתן להסביר את הסוגיה במסכת ברכות כך שהיא לא מהווה קושייה על הסברו של רבינו תם לסוגיה שלנו?